

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ
СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган, ҳафтада бир марта чоп этилади

Янги ҳужжатларни тақдим этамиз

Тақдим этилаётган, шунингдек сўнгги пайтда қабул қилинган бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан «Norma» АҚТ ва nrm.uz сайтида танишиб чиқишингиз мумкин.

Экспорт ва инвестиция салоҳиятини янада ривожлантириш – Ҳукумат комиссиясининг вазифаси

Президентнинг «Республикада экспорт ва инвестиция салоҳиятини янада ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони билан (18.08.2020 йилдаги ПФ-6042-сон) Экспорт ва инвестицияларни ривожлантириш масалалари бўйича Ҳукумат комиссиясининг вазифалари ва таркиби янгиланди.

Қуйдагилар унинг асосий вазифалари этиб белгиланди: экспорт салоҳиятини ривожлантириш, инвестиция лойиҳаларининг самарали амалга оширилишини таъминлаш, ҳудудларда саноат кластерларини ташкил этиш ва ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш, олий даражадаги ташрифлар давомида имзоланган ҳужжатларни амалга ошириш юзасидан тасдиқланган «йўл хариталари».

Ҳукумат комиссияси Президентнинг ҳудудларга ташрифлари ахбороти бўйича қабул қилинган баённома топшириқларининг экспорт, инвестициялар, ҳудудий саноатни ривожлантириш ва ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш ҳамда бошқа ташқи иқтисодий алоқалар соҳасидаги қисмининг ижросини таъминлайди.

Комиссиянинг ишчи органлари:

Вазирлар Маҳкамасининг Инвестициялар, экспортни қўллаб-қувватлаш ва ташқи иқтисодий алоқалар масалалари котибияти – экспорт салоҳиятини янада кенгайтириш, инвестиция лойиҳаларининг самарали амалга оширилишини таъминлаш масалалари бўйича;

Вазирлар Маҳкамасининг Саноат ва унинг базавий тармоқларини ҳамда кооперация алоқаларини ривожлантириш масалалари департаменти – ҳудудий саноатни ривожлантириш ва ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш масалалари бўйича.

Ҳукумат комиссиясига қуйдаги вазифалар берилди:

- жаҳон ва ички бозорда нарх ва талаб конъюнктураси, ишлаб чиқариш ва тақсимот балансларидан келиб чиқиб, экспорт прогнозининг йиллик умумий кўрсаткичларини сақлаган ҳолда экспорт прогноз кўрсаткичларига ўзгартириш киритиш;

- инвестиция дастурларига уларнинг умумий параметрлари ҳамда кўрсаткичларини сақлаган ҳолда тузатиш, қўшимча ва ўзгартиришлар киритиш;

- олий даражадаги ташрифлар давомида имзоланган ҳужжатларни амалга ошириш юзасидан тасдиқланган «йўл хариталари» ҳамда халқаро молия институтлари ва хорижий ҳукумат молия ташкилотлари билан ҳамкорлик бўйича «йўл хариталари»га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш (Президент Администрацияси билан келишилган ҳолда).

Комиссия белгиланган вазифаларнинг сифатли ва ўз вақтида бажарилишини ўрганиш учун доимий равишда вилоятларга ташрифларни амалга оширади ҳамда ҳар чоракда Президент Администрациясига тегишли ахборот киритиб боради.

Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамаси тузилмасида Инвестиция лойиҳаларининг амалга оширилиши ва ташқи савдонинг мониторинг қилиш инспекцияси

ташкил этилади. Унинг зиммасига Ҳисоб палатасининг қуйдаги функциялари юкланади:

- мамлакатимиз Президентининг олий даражадаги ташрифлари давомида имзоланган ҳужжатлари ижросини назорат қилиш;

- стратегик корхоналар иштирокидаги инвестиция лойиҳаларининг тўлиқ ва ўз вақтида бажарилиши устидан назоратни ташкил этиш;

- маҳаллийлаштириш жараёнини янада такомиллаштириш, бюджет ташкилотлари, бюджет маблағларини олувчилар ва мониторинг юритиладиган корхоналар томонидан импорт қилинган маҳсулотларнинг асосланганлигини ўрганиш.

Ҳукумат комиссияси инспекция фаолиятини мувофиқлаштиради. Назорат функцияларини амалга ошириш ва мониторинг қилиш учун у ҳам lrg.gov.uz тизимига уланади.

Ўз навбатида, Ҳисоб палатасига давлат харидлари ва давлат мулкни бошқариш, шунингдек давлат қарзи ҳисобидан молиялаштирилаётган лойиҳаларнинг қонунийлигини аудитдан ўтказиш вазифаси топширилди. Вазифаларнинг қайта кўриб чиқиши муносабати билан Палата мақоми ва фаолият йўналишларига киритиладиган ўзгартиришлар алоҳида ҳужжатда акс эттирилади.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 18.08.2020 йилдан кучга кирган.

Олег Заманов.

Фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлиги рейтинги жорий этилади

Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги 485-сон қарори билан фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг рейтинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари белгиланди.

Президентнинг «Жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, маҳалла институтини янада қўллаб-қувватлаш ҳамда оила ва хотин-қизлар билан ишлаш тизимини янги даражага олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони (18.02.2020 йилдаги ПФ-5938-сон) мувофиқ, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тузилмасида:

- фуқаролар йиғини раисининг 4 та ўринбосари лавозимлари тугатилган, уларнинг ўрнига янгилари – фуқаролар йиғини раисининг учта ўринбосари, иккита маслаҳатчиси ва битта мутахассис лавозимлари киритилган;

- тугатилган 6 та комиссия (яраштириш, маърифат ва маънавият масалалари бўйича, ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича, вояга етмаганлар, ёшлар ва

спорт масалалари бўйича, тадбиркорлик фаолияти ва оилавий бизнесни ривожлантириш масалалари бўйича, жамоатчилик назорати ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича) ўрнига 2 та: оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш, ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва жамоатчилик назорати бўйича комиссия ташкил қилинган;

«Маҳалла посбони» жамоатчилиги тузилмаси тугатилган.

Қарор билан қуйдагиларни назарда тутувчи Фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисидаги низом тасдиқланди:

- фуқаролар йиғинлари фаолиятини рейтинг баҳолашнинг умумий асослари;

- фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлигини рейтинг баҳолашнинг асосий кўрсаткичлари ва методикаси;

- рейтинг баҳолашнинг шаффоф тартиби;

- рейтинг баҳолаш натижалари бўйича фуқаролар йиғинлари ходимлари ва жамоатчилик асосида фаолият юритаётган шахсларни рағбатлантириш тартиби.

Қарор билан қуйдагилар назарда тутилган:

- вазирликлар, идоралар ва бошқа ташкилотлар Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ва туман (шаҳар) бўлинуларида сўровига мувофиқ зарур маълумотларни тақдим этадилар. Бунда маълумотларнинг

Фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлиги рейтинг жорий этилади

асосланганлиги, ишончилиги ва белгиланган муддатда тақдим этилиши учун маълумотни киритаётган идораларнинг биринчи раҳбарларига шахсий жавобгарлик юклатилади;

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳамда туман (шаҳар) ҳокимликлари рейтинг баҳолаш натижалари бўйича фуқаролар йиғинлари ходимлари ва жамоатчилик асосида фаолият юритаётган шахсларни рағбатлантириш учун зарур бўлган маблағларни маҳаллий бюджетлар даромадлари прогнозини ошириб

бажариш ҳисобидан ажратиб борадилар;

➤ йил якуни натижалари бўйича «намунали» деб топилган фуқаролар йиғинлари ходимлари ва жамоатчилик асосида фаолият юритаётган шахсларга республика ҳудудидаги санаторийлардан бирида соғлигини тиклаш учун бир мартабалик бепул йўлланма бериш амалиёти сақлаб қолинади;

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда 2020 йил 1 декабрга қадар фуқаролар йиғинлари фаолияти самарадорлигини рейтинг баҳолаш тизимини олиб борувчи автоматлаштирилган веб-порталнинг техник-

лойиҳа ҳужжатлари ишлаб чиқилади ва тасдиқланади. 2021 йил 1 майдан веб-портал тест режимда ишга туширилади, бунда унга сарфланадиган барча харажатлар Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги ҳузуридаги «Обод ва хавфсиз маҳалла» жамғармаси маблағлари ҳисобидан қопланади.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 14.08.2020 йилдан кучга кирган.

Лола Абдуазимова.

Тадбиркорликнинг ривожланганлик даражасига баҳо бериш тизимига тузатишлар киритилди

Вазирлар Маҳкамасининг 14.08.2020 йилдаги 488-сон қарори билан Ҳукуматнинг «Республика ҳудудларида тадбиркорликнинг ривожланганлик даражасига баҳо бериш тизимини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига (8.01.2020 йилдаги 8-сон) ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди.

Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳамда Адлия вазирлиги томонидан республика ҳудудларида тадбиркорликнинг ривожланганлик даражаси кўрсаткичларини ҳисоблаш ва баҳолаш бўйича «Business Indicator» автоматлаштирилган онлайн ахборот тизими ишга туширилган.

Қабул қилинган ҳужжат билан Республика ҳудудларида тадбиркорликнинг ривожланганлик даражасини баҳолаш тартиби тўғрисида низомига (ВМнинг 8-сон қарорига 1-шарҳ) қуйидаги бандлар қўшилди:

18-1. «Намунали» деб топилган вилоят ёки туман (шаҳар) даражасидаги ҳудудда тадбиркорликнинг ривожланганлик даражасига таъсир этувчи ташкилотлар ходимлари фақат ушбу ташкилотлар масъул бўлган кўрсаткичлар «намунали» бўлган тақдирда тақдирланади;

19-1. «Қониқарсиз» деб топилган вилоят ёки туман (шаҳар) даражасидаги ҳудудда тадбиркорликнинг ривожланганлик даражасига таъсир этувчи ташкилотлар раҳбарлари фақат ушбу ташкилотлар масъул бўлган кўрсаткичлар «қониқарсиз» бўлган тақдирда интизомий жавобгарликка тортилади.

Низом ва унга иловаларга қуйидагиларга дахл қилувчи бир қатор ўзгартиришлар киритилди:

➤ ярим йил давомида тегишли ҳудудда ер участкаларини давлат ва жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиш бўйича туман (шаҳар) ҳокимликлари ва халқ депутатлари Кенгашлари қарорларида назарда ту-

тилган тадбиркорлик субъектлари ҳамда нотураб кўчмас мулк мулкдорлари бўлган жисмоний шахслар сонини ҳисоблаш;

➤ тадбиркорлик субъектларидан Давлат бюджетига (республика бюджет, Қорақалпоғистон Республикаси бюджет ва маҳаллий бюджетлар) келиб тушган тушумларнинг миқдорини аниқлаш;

➤ тадбиркорлик субъектларига муҳандислик-коммуникация хизматлари амалда кўрсатилганлиги индикаторини ҳисоблаш тартиби;

➤ тадбиркорлик субъектларини мажбурий ҳомийлик ва бошқа тадбирларга жалб этиш индикаторини ҳисоблаш тартиби;

➤ тадбиркорлик субъектларининг ташкилотлар маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларига бўлган ишончи индикаторини ҳисоблаш тартиби ва бошқалар.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 14.08.2020 йилдан кучга кирган.

Баҳодир Қаюмов.

ҚҚС ҳисоб-китоби учун товарларнинг бозор қиймати қандай аниқланади

Вазирлар Маҳкамасининг 489-сон қарори билан ҚҚС базасини товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиқиб аниқлаш тартиби тўғрисидаги низоми тасдиқланди (3-шарҳ).

Низом ҚҚС базасини товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиқиб аниқлаш тартибини белгилайди ва қуйидаги ҳолларда татбиқ этилади:

1) товарларни (хизматларни) бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлаб реализация қилишда;

2) агар СКнинг 239-моддаси биринчи қисми 2-бандида ёки иккинчи қисмининг 2-бандида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, товарларни (хизматларни) бепул беришда (кўрсатишда);

3) юридик шахснинг мол-мулкidan СКнинг 239-моддаси тўртинчи қисми 6-бандига мувофиқ шахсий мақсадларда фойдаланишда.

Бунда товарларни бепул бериш ёки бепул хизматлар кўрсатиш қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда бирига риоя этилмаганда иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайди деб эътироф этилади:

1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида қилинган бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги асослан-тирилган бўлса;

3) қонун ҳужжатлари қоидаларидан келиб чиқилган бўлса.

Юқорида кўрсатилган битимларни (операцияларни) амалга ошираётганда товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматини аниқлаш учун қуйидаги ахборот манбаларидан фойдаланилади:

➤ ўзининг нархга доир маълумотлари (прайс-ва-рақлар);

➤ ахборот-нарх агентликлари ва ОАВдан олинган маълумотлар;

➤ биржа хабарлари;

Давлат божхона қўмитаси томонидан эълон қилинадиган ёки сўровга кўра тақдим этиладиган ташқи савдоннинг божхона статистикаси;

➤ қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолларда нархларни белгилаш учун нормативларни ўрнатадиган ваколатли органларнинг маълумотлари.

Бундай маълумотлар мавжуд бўлмаганда бозор қиймати баҳоловчи ташкилотларнинг хулосалари асосида ёхуд харажатларни индексациялаш усулидан фойдаланган ҳолда аниқланади.

Товарларнинг бозор қийматини аниқлашда ўзаро боғлиқ бўлмаган шахслар ўртасида битимлар тузишда нархларга қўйиладиган одатдаги устамалар ёки чегирмалар ҳисобга олинади. Бунда қуйидаги омиллар ҳисобга олинади:

➤ товарларга нисбатан бўлган истеъмол талабининг мавсумий ва бошқа тебранишлари;

➤ товарларнинг сифат ёки бошқа истеъмол хусусиятларини йўқотиши;

➤ товарларнинг яроқлилик ёки реализация қилиш муддатларининг тугаши;

➤ маркетинг сиёсати, шу жумладан, унга ўхшаш товарлар бўлмаган янги товарларнинг (хизматларнинг) бозорга кириб бориши, шунингдек, товарларнинг (хизматларнинг) янги бозорларга кириб бориши;

➤ истеъмолчиларни улар билан таништириш мақсадида товарларнинг тажриба моделлари ва намуналарини реализация қилиш.

Солиқ органлари битимнинг нархи товарларнинг (хизматларнинг) қийматидан фарқ қиладиган (у ёки бу томонга) қийматини қўллангани далили аниқланган тақдирда солиқ базасига тузатиш киритишга ҳақли (СК 248-м. 4-қ.). Шу билан бирга киритиладиган ўзгартиришлар СКнинг 223 ёки 224-моддаларида назарда тутилган молиявий жарималарни қўллашга олиб келмайди.

Солиқ тўловчи солиқ органининг қарори юзасидан битимнинг қиймати бозор нархларига мувофиқлигини ва солиқ тўлашдан бўйин товлашга қаратилмаганлигининг асосларини тақдим этиш йўли билан низолашишга ҳақли.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 15.08.2020 йилдан кучга кирган.

Лола Абдуазимова.

• ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

- Янги ҳужжатларни тақдим эта- миз **1-2- бетлар**
- КАДРЛАР БЎЛИМИ
- Аутсорсинг ёки штатдаги бух-

- галтерия — қай бири афзал?
- Қоидага кўра иккинчи марта ишдан бўшатиш
- Бош бухгалтер бўлишни ис- тамайман. Мажбур қилишлари мумкинми? **3-5- бетлар**

• ЮРИДИК МАСЛАХАТЛАР

- Электрон шартномаларга ўтаётганда **6- бет**
- АМАЛИЙ БУХГАЛТЕРИЯ
- Қарз берувчида фоизли даромадни қандай аниқлаш

мумкин **7- бет**

• АВТОНОРМА

- Чегарада тўланади
- Дубликат олинг
- Йўл ҳаракати иштирокчиси учун **8- бет**

Узоқ давом этган карантин чекловлари шароитида тадбиркорларда бухгалтерия ҳисобини аутсорсингга топшириш имконига бўлган қизиқиш тобора ортмоқда. «Норма» компаниясининг юридик масалалар бўйича экспертлари – адвокат Элеонора Мазурова ва юрист Альберт Сафин бундай ечимнинг ижобий ва салбий жиҳатлари ҳақида гапириб бердилар.

Аутсорсинг ёки штатдаги бухгалтерия – қай бири афзал?

Аутсорсинг нима ўзи?

– Оддий қилиб айтганда, аутсорсинг – компаниянгиз функцияларининг бир қисmini ташқи ижрочи – бухгалтерия ҳисобини юритишга ихтисослашган чет ташкилотга топшириш. Бундай компаниялар штатда солиқ ва бухгалтерия ҳисоби бўйича мутахассислар бўлиб, улар корхонангиз учун ҳисоб сибсатини ўзлари ишлаб чиқадиладар.

Моҳиятан олганда, аутсорсинг – узоқ муддатли тусга эга бўлган хизматларни кўрсатиш шартномаси. Ижрочи хизмат кўрсатилаётган компаниянинг бухгалтерия ҳисоби учун унинг раҳбарияти билан тенгма-тенг жавобгар бўлиб, солиқ органида унинг манфаатларини ҳимоя қилиши мумкин.

Аутсорсинг афзалликлари

1. Йирик корхоналарга камхаржчилик имконини беради

Бухгалтерлар штатини сақлагандан кўра, йирик компания бухгалтериясини аутсорсингга топшириш деярли ҳар доим молиявий жиҳатдан фойдалироқ бўлади. Бухгалтерия ҳисобини юритиш учун аутсорсинг тарифларини сиз бухгалтерия хизмати – бош бухгалтер, моддий бухгалтер, бухгалтер-иктисодчи, кассир, бухгалтер ёрдамчиси ва бошқаларга тўлайдиган иш ҳақи суммаси билан солиштиришнинг ўзи кифоя.

Аутсорсингда қатъий белгиланган тариф бўйича суммани тўлайсиз, компаниянинг ўзи сиз учун керакли мутахассисларни ажратади.

2. Иш ҳақи билан боғлиқ солиқларни тўлаш керак эмас

Бухгалтерияни аутсорсингга топширгач, фақат хизмат ҳақини тўлайсиз, яъни оддий етказиб берувчилар билан бўлганидек ишлайсиз. ЖШДС ва ижтимоий солиқ ҳақида эса қайғурмайсиз.

3. Иш жойини жиҳозлашга ҳожат қолмайди

Ўзингизга қарашли ёки ижарага олинган қўшимча хоналарни бухгалтерия учун иш кабинетлари қилиб ажратишга, компьютерлар, ташкилий техника, лицензияланган бухгалтерия дастурлари, ёзув-чизув товарлари ва бошқаларни сотиб олишга зарурат йўқ. Фаолият юритишингиз учун кўпроқ жой қолади ёки ижара тўлови суммаси камаюди.

4. Аутсорсинг компанияларида, одатда, юқори малакали мутахассислар ишлайди

Аутсорсинг билан шуғулланадиган ҳар қандай компания обрўсини йўқотмаслик пайида бўлади, ўз соҳасида рақобатбардод бўлишга интилади. Улар ўз мижозларига эътиборли бўладиладар, хизмат кўрсатадиган ҳар бир компанияни кадрлайдилар. Шу сабабли штатларида бир нечта бухгалтер бўлиб, уларнинг ҳар бири муайян соҳага ихтисослашган бўлади. Юзага келадиладар мураккаб масалаларни биргаликда ҳал қиладилар, бу эса хатога йўл қўйиш эҳтимолини камайтиради.

Бир вақтингиз ўзида кўпгина компанияларга хизмат кўрсатиш давомида аутсорсинг компанияларида республиканинг барча ҳудудларида ҳуқуқни қўллаш амалиёти шаклланади, улар солиқ органлари билан яқин алоқа ўрнатадилар, бу ҳам жуда муҳим аҳамиятга эга. Амалий тажрибалари ва соҳанинг барча «нозик жиҳатларини» билишлари жиҳатидан штатдаги бухгалтерлардан бир поғона баланд турадилар.

5. Аутсорсинг компанияси билан доим алоқа боғлаш мумкин

Штатдаги бухгалтердан фарқли равишда компания касал бўлмайди ёки таътилга чиқмайди. «Сизга ишлайдиган» компания мутахассиси вақтинча иш жойида бўлмаса, унинг ўрнига бошқаси бухгалтериянгизни юритишда давом этади. Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва таътил пулини тўлашингизга ҳам тўғри келмайди.

6. Аутсорсинг компанияси ўз мутахассисларининг хатолари учун жавоб беради

Аутсорсинг бўйича ижрочининг айби билан солиқ инспекцияси корхонага жарима санкцияларини қўлласа ёки пеня ҳисобласа, аутсорсинг компанияси ушбу харажатларни қоплайди. Бунинг учун аутсорсинг хизматлари кўрсатиш шартномасини тузаётганда ушбу шартни назарда тутишингиз зарур.

Бухгалтерия ҳисоби ва солиқлар бўйича давлат органлари билан юзага келадиладар – солиқ назоратидан бошлаб судларгача бўлган барча масалаларни ҳам аутсорсинг компанияси зиммасига олиши кераклиги ҳақида аввалбосдан келишиб олинг.

7. Кадрларнинг кетиб қолишидан хавфсирмайсиз

Раҳбарлар буни яхши тушунадилар: ходимларга пул тикасиз, ўзингизга мос мутахассис «етиштирасиз», у эса билим ва тажриба орттиргач, яхшироқ иш излаб кетиб қолади. Бош бухгалтер нуфузлироқ жойда ишлашга лойиқман деган қарорга келган бўлса, ҳатто маошини ошириб ҳам масалани ҳал қила олмайсиз. Меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари солиқ текшируви ўтказилаётган ёки ҳисобот топширилаётган даврда ҳам ходимни ушлаб туришингизга йўл қўймайди.

Аутсорсинг камчиликлари

1. Бухгалтериянгизни юритаётган мутахассисни кўрмайсиз

Айрим раҳбарлар бу билан бухгалтерия ҳисоби назоратсиз қолади деб ўйлашлари мумкин. Бунинг устига, штатдаги бухгалтер солиқ солиш, маблағларнинг ҳаракатланиши ва бошқа масалаларнинг у ёки бу жиҳатларини доим раҳбарга тушунтириб бериши мумкин. Умуман олганда, бухгалтер корхонада ўз иш жойида ўтирганини кўриб, кўп раҳбарлар ўзларини хотиржам ҳис қиладилар.

2. Аутсорсингдаги ходимдан кўра штатдагиси ишончлироқ туюлади

Кўпинча айнаи шу ҳолат раҳбарни ишни аутсорсингга топширишдан тўхтатиб туради. Чет компания барча сирларнигиздан бохабар бўлиши аниқ. Раҳбар билан «битта аравада» бўлган штатдаги бухгалтер билан бўлганидан кўра, бу ҳолда тижорат сирини фош бўлиши эҳтимол катта бўлади деган хавфсираш юзага келади.

3. Айрим масалаларни ҳал қилишга кўпроқ вақт кетиши мумкин

Бухгалтерия масофадан туриб ишлаганда раҳбар масалани ҳал қилиш учун бухгалтерни икки дақиқага кабинетига қақира олмайди. Боз устига – муаммони телефон орқали ёки ёзишмалар билан ҳал қилиш мушкул бўлган ва шахсан учрашиш маъқул бўлган вазиятда.

Аутсорсингда мутахассис корхонангизнинг ишини юритиш билангина чекланмайди, шу сабабли шахсан учрашишга деярли вақти бўлмайди.

4. Штатдаги бухгалтер параллель равишда бошқа ишни ҳам бажариши мумкин

Кўпинча корхонанинг бош бухгалтери кўп вазифаларни бажариши ҳеч кимга сир эмас. У – ҳам кадрлар бўйича мутахассис, ҳам юрист, баъзида эса ҳам омбор мудирини. Айниқса, унча катта бўлмаган компанияларда бухгалтер бухгалтерия ҳисобига умуман алоқаси бўлмаган вазифаларни бажаради. Бухгалтерияни аутсорсингга топширишга қарор қилсангиз, бухгалтерия ҳисобига бевосита алоқаси бўлмаган қўшимча мажбуриятларни бажариш учун алоҳида ходимларни ёллашингизга ёхуд оширилган ойлик ҳақ тўлаган ҳолда шартнома тузишингизга тўғри келади.

5. Аутсорсинг компанияларининг стандарт ёндашуви

Ихтисослаштирилган компаниялар юритадиган бухгалтерия ҳисоби бирмунча стандарт ва конвейер тусига эга бўлиши мумкин. Мураккаб ҳўжалик операциялари амалга ошириладиган ўзига хос бизнес юритсангиз, айнаи сизнинг соҳангизга ихтисослашган ўз бухгалтериянгизни «етиштирганингиз» маъқулроқ. Тўғри, бу ҳолда тажриба орттиргач, ишдан бўшаб кетмаслиги учун уни яхшигина рағбатлантиришингизга тўғри келади.

6. Солиққа оид таваккалчиликларни баҳолай олмаслик эҳтимоли мавжуд

Аутсорсинг компаниясининг мутахассиси ҳўжатларингиздаги ахборотни ҳақиқатдагиси билан солиштириш имконига эга бўлмагани сабабли солиққа оид таваккалчиликларни доим тўғри баҳоламайди. Штатдаги бухгалтер эса, мисол учун, етказиб бериш ва сотиш ҳажми, омборларнинг сифими, ходимларнинг сони билан боғлиқ реал вазиятни билгани учун келгусида юзага келиши мумкин бўлган у ёки бу таваккалчиликларни олдиндан кўра олади.

7. Прогнозлашни мушкуллиги

Бу айнаиқса одатда режалаштириш бўлими мавжуд бўлмаган кичик ва ўрта бизнес корхоналарига тегишли. Иқтисодиёт жадал сўратлар билан ривожланиб бораётган бу пайтда бизнес йўналишини ўзгартириш, янги бозорларни ўзлаштириш, инвестицияларни жалб этиш чоғида ва бошқа вазиятларда раҳбар бухгалтердан иқтисодий кўрсаткичларни ҳисоб-китоб қилишни кўп илтимос қиладди. Аутсорсингдаги бухгалтер ё бу ишни буткул бажара олмайди, ёхуд бунинг учун қўшимча ҳақ тўлашни талаб қиладди.

Хулоса ўрнида

Санаб ўтилган барча афзаллик ва камчиликлар исталган аутсорсинг компаниясига ва ҳар қандай штатдаги бухгалтерга хос деб бўлмайди, албатта. Ҳар бир вазият – ўзига хос. Шу сабабли қарор қабул қилишдан олдин унинг барча ижобий ва салбий жиҳатларини мустақил равишда баҳолаб, ҳар бир ҳисоб юритиш усули қанча сарф-харажат талаб этишини ҳисоблаб, айнаи сизнинг бизнесингиз учун қай бири фойдалироқ эканини чамалаб кўриб, қарор қабул қилинг.

Қоидада кўра иккинчи марта ишдан бўшатиш

Технологиядаги ўзгаришлар туфайли штат жадвалидаги менежер лавозими қисқартирилган. Ходим бу ҳақда 2 ой олдин хабардор қилинган. Меҳнат шартномаси бекор қилинганда 3 ой учун ўртача иш ҳақи тўланган. Бироқ ишдан бўшатиш пайтида корхонада бўш лавозим мавжуд бўлганлиги ва у менежерга таклиф этилмаганлиги сабабли суд уни аввалги лавозимига тиклаган, меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги буйруқ бекор қилинган. Бугунги кунда ушбу лавозим корхона учун долзарблик касб этмайди, шу боис уни яна қисқартириш режалаштирилмоқда. Корхонада бўш лавозимлар ҳам мавжуд эмас.

Корхона лавозим яна такрор қисқартирилаётганда ходимни 2 ой олдин хабардор қилиши ва компенсация тўловларини тўлаши зарурми?

— Лавозимни қисқартиришда иш берувчи ушбу лавозим биринчи марта ёки қайта қисқартирилганлигидан қатъи назар, қонун ҳужжатларига қатъий амал қилиши ва МКда назарда тутилган барча таомилларни ўтказиши лозим.

Технологиядаги ўзгаришлар туфайли меҳнат шартномаси бекор қилинганда судга такрор мурожаат қилинишининг олдини олиш мақсадида иш берувчи томонидан меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган кафолатлар тақдим этилиши шарт. Бундан ташқари, меҳнат шартномасини бекор қилиш тартибига риоя этилиши, иш қидириш даврида моддий ёрдам кўрсатиш қисмида жамоа ёки меҳнат шартномалари билан мустаҳкамланган кафолатларга риоя этилиши лозим.

Иш берувчи корхонада ходимлар сонини ўзгартриш бошланishi тўғрисида буйруқ чиқариши керак. Унда қуйидагилар кўрсатилади:

➤ қисқартирилиши лозим бўлган лавозимлар номи ва сонини;

➤ меҳнат шартномасини бекор қилиш режалаштирилаётган ходимлар;

➤ ходимлар ишдан бўшатилиши ҳақида касба уюшмалари органлари ва меҳнат органларини хабардор қилиш муддатлари;

➤ ходимларни ишдан бўшатиш мўлжалланган муддатлар.

Иш берувчи меҳнат шартномасини бекор қилиш нияти ҳақида ходимни камида 2 ой олдин ёзма равишда (имзо чектириб) огоҳлантириши шарт (МК 102-м.). Огоҳлантириш муддати иш берувчи томонидан ходим меҳнат шартномаси бекор қилиниши тўғрисида огоҳлантирилган кундан кейинги кундан бошлаб ҳисобланади. Ходим огоҳлантириш билан танишиб чиқишни рад этган тақдирда, муддат рад этилган кундан кейинги кундан бошлаб ҳисобланади. Бундай ҳолатларда иш берувчи ходим огоҳлантирилгани ва у имзо чеккан ҳолда танишиб чиқишни рад этгани ҳақида далилларни тайёрлаб қўйиши лозим.

Бундай асос бўйича меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги огоҳлантириш муддати давомида ходимга бошқа иш қидириш учун ҳафтада камида 1 кун шу вақт учун иш ҳақи сақланган ҳолда ишга чиқмаслиқ ҳуқуқи берилади (МК 102-м.).

Ходимни огоҳлантириш муддатига вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик даври, шунингдек унинг давлат ёки жамоат вазифаларини бажарган вақти қўшилмайди.

Ходим ишда бўлмаган бошқа даврлар, масалан, ҳақ тўланадиган ёки тўланмайдиган таътилда бўлганлиги муносабати билан ишламаган даври меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисида огоҳлантириш муддатига қўшилади.

Меҳнат шартномаси 2 ойлик муддат тугагунига қадар бекор қилиниши мумкин, бироқ бунда ходимнинг ёзма розилиги талаб этилади. Мазкур ҳолатда жамоа ёки меҳнат шартномасида бошқа миқдор на-

зарда тутилмаган бўлса, ўртача ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда ишдан бўшатиш нафақаси тўланган ҳолда огоҳлантириш унинг муддати давомийлигига мутаносиб пуллик компенсация билан алмаштирилади (МК 102-м. 2-қ., 109-м.).

Ходимга огоҳлантириш муддати ўрнига тўланадиган пуллик компенсация иш берувчини қонун ҳужжатларида назарда тутилган тўловлардан озод этмайди.

Жамоа шартномасида касба уюшмаси қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органларининг олдиндан розилигини олиш назарда тутилган бўлса, шундай қилиниши лозим. Ходимни бундай розиликсиз ишдан бўшатиш мумкин эмас (МК 101-м.).

Тегишли ҳуқуқларга эга раҳбар ёки мансабдор шахс касба уюшмаси қўмитасини ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органини ходимлар билан меҳнат шартномалари бекор қилиниши мўлжалланаётгани ҳақида ёзма равишда хабардор қилади, бунда ходимлар ҳақидаги маълумотлар (Ф.И.О., эгаллаган лавозими), ишдан бўшатиш ва хабарнома юбориш мўлжалланаётган сана кўрсатилади.

Ўз навбатида, касба уюшмаси ёки бошқа орган томонидан ёзма тақдимнома олинган кундан бошлаб 10 кун муддатда ходим билан меҳнат шартномасини бекор қилиш розилик бериш ёки бермаслиги тўғрисида ёзма шаклда иш берувчига маълум қилиниши лозим.

Иш берувчи касба уюшмаси қўмитаси ёки ходимлар бошқа вакиллик органининг ходим билан меҳнат шартномасини бекор қилишга розилик бериш тўғрисидаги қарори қабул қилинган кундан бошлаб 1 ойдан кечиктирмай, меҳнат шартномасини бекор қилишга ҳақлидир (муддатлар касба уюшмаси қўмитаси ёки бошқа вакиллик органига хабарнома юборилганда иш берувчи томонидан ҳисобга олиниши лозим).

Таъкидлаш жоизки, ходимлар сони қисқартирилганда иш берувчи томонидан ходимларга мавжуд бошқа иш (бўш лавозим) таклиф этилиши шарт. Ходим бошқа ишга ўтишдан бош торган ёки корхонада мувофиқ келадиган иш бўлмаган тақдирда, ходим билан тузилган меҳнат шартномаси умумий асосларда бекор қилиниши мумкин (МК 92-м.).

Амалиётда барча зарур таомилларни амалга ошириш учун раҳбарнинг буйруғи билан меҳнат жамоаси, касба уюшмалари қўмитаси ва маъ-

мурият вакилларида иборат махсус комиссия тузилади. Комиссия ходимларга уларнинг ҳуқуқларини тушунтириб беради, бўш иш ўринларини танлашда ёрдам беради, низоли вазиятларни ҳал этади. Комиссия иши далолатномалар ёки баённомалар билан расмийлаштирилади, уларда комиссия таркиби, ййгилиш санаси ва кўриб чиқилган масалалар тўғрисидаги маълумотлар кўрсатилади.

Ходимларни огоҳлантиришнинг 2 ойлик муддати тугагандан сўнг иш берувчи томонидан бир нечта буйруқ – корхонада ходимлар сонини қисқартириш ҳақида (барча таомил ва аниқлаштиришлардан кейин якуний), ўзгартриш киритилган штат жадвалини тасдиқлаш тўғрисида ҳамда меҳнат шартномаларини бекор қилиш тўғрисидаги буйруқлар қабул қилиниши лозим. Бундай буйруқларни имзо чектириб таништирилган ҳолда ҳар бир ходимга алоҳида чиқариш тавсия этилади.

Ходимлар сони ёки иш хусусияти ўзгартрилиши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда ходимга қуйидаги тўловлар тўланиши лозим:

➤ ходимга барча иш кунлари, шу жумладан меҳнат шартномаси бекор қилинган кун учун ҳам иш ҳақи;

➤ фойдаланилмаган таътил учун компенсация (меҳнат шартномаси тугатилган кунда фойдаланилмаган таътиллар мавжуд бўлганда);

➤ огоҳлантириш муддати ўрнига пуллик компенсация (томонларнинг розилиги билан);

➤ ходимлар ишдан бўшатирилганда корхонанинг локал ҳужжатларида ёки меҳнат шартномасида назарда тутилган тўловлар;

➤ ўртача ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда ишдан бўшатиш нафақаси (МК 109-м.);

➤ иш қидирилаётган даврда 2 ой учун ўртача иш ҳақи (МК 67-м. 1-қ.);

➤ ходимлар меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан бошлаб 10 кун мобайнида маҳаллий меҳнат органида иш қидираётган шахс сифатида рўйхатдан ўтсалар, учинчи ой учун ҳам ўртача иш ҳақи (МК 67-м. 3-қ.);

➤ иш берувчининг ташаббуси билан муддатли меҳнат шартномаси муддатидан олдин бекор қилинганда ушбу шарт меҳнат шартномасига киритилган бўлса, неустойка тўланади (МК 104-м.).

Бош бухгалтер бўлишни истамайман. Мажбур қилишлари мумкинми?

«Бухгалтер бўлиб ишлайман. Директор мени бош бухгалтер лавозимига ўтказишни айтди. Бошқа ишга ўтишни истамайман. Директор менинг розилигимсиз бошқа ишга ўтказиши мумкинми?»

— Дастлаб директор доимий ёки вақтинча бошқа ишга ўтказмоқчилигини аниқлаш лозим.

Бошқа доимий ишга ўтказишга (ҳодимнинг меҳнат вазибаларини ўзгартиришга) — унга бошқа мутахассислик, малака, лавозимга оид ишни топширишга фақат унинг розилиги билан йўл қўйилиши мумкин (МК 92-м.).

Бу ҳолда иш бевуви ҳодим билан тузилган меҳнат шартномасига тегишли ўзгартиришлар киритиш тўғрисида қўшимча келишув тузиши керак. Ушбу ўзгартиришлар бошқа доимий ишга ўтказиш тўғрисида буйруқ чиқариш учун асос ҳисобланади (МК 96-м. 1-қ.).

Ҳодим қўшимча келишув ва буйруқни имзоламаса, ҳатто кўпроқ иш ҳақи тўланадиган юқори лавозим ҳақида сўз бораётган бўлса ҳам, иш бевуви уни бошқа доимий ишга ўтказишга ҳақли эмас.

Бошқа ишга ўтказиш иш бевувининг мажбурияти бўлса

Муайян ҳолатларда иш бевуви ўз хоҳишидан қатъи назар ҳодимга мутахассислиги ва малакасига мувофиқ келадиган ишни (ҳодим бажараётган ишига ёки эгаллаб турган лавозимига номувофиқ бўлса, мутахассислиги бўйича бирмунча кам малака талаб этиладиган бошқа ишни), бундай иш бўлмаган тақдирда эса, — корхонада мавжуд бўлган бошқа ишни таклиф этиши шарт.

Бундай ҳолатларга қуйидагилар киради:

1) технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ҳодимлар сони (штати) ёки иш хусусиятини ўзгаришига олиб келган ишлар ҳажмининг қисқарганлиги ёхуд корхонанинг тугатилганлиги;

2) ҳодимнинг малакаси етарли бўлмаганлиги ёки соғлиғи ҳолатига кўра бажараётган ишига нолойиқ бўлиб қолиши;

3) корхона раҳбари, унинг ўринбосарлари, бош бухгалтер билан, корхонада бош бухгалтер лавозими бўлмаган тақдирда эса, бош бухгалтер вазибаларини амалга оширувчи ҳодим билан тузилган меҳнат шартномаси мулкдорнинг алмашиши сабабли бекор қилинганлиги;

4) шу ишни илгари бажариб келган ҳодим ишга тикланганлиги, шунингдек Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутати ва Сенатда доимий асосда ишлаган Сенат аъзоси ваколатлари муддати тугаганлиги ёки Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси ҳамда Сенати тарқатиб юборилганлиги муносабати билан аввалги лавозимига (ишига) қайтганлиги.

Ҳодим таклиф этилаётган ишга ўтишдан бош тортган ёки корхонада мувофиқ келадиган иш бўлмаган тақдирда, меҳнат шартномаси умумий асосларда бекор қилиниши мумкин (МК 92-м. 2-қ.).

Қандай шартларда вақтинча бошқа ишга ўтказишлари мумкин

Умумий қоидага кўра фақат ҳодим билан иш бевуви ўртасидаги келишув бўйича вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилади.

Бошқа доимий ишга ўтказишдан фарқли равишда бунда меҳнат шартномасига ўзгартиришлар киритиш тўғрисида қўшимча келишув тузиш керак эмас. Ҳодимнинг аризаси ва буйруқнинг ўзи кифоя (МК 96-м. 3, 4, 6-қ.). Бироқ истисносиз қоидалар бўлмайд.

Меҳнат кодексига (95-м.) ҳодимни унинг розилигисиз вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилган ҳолатлар кўрсатилган. Уларга қуйидагилар киради:

➤ **ишлаб чиқариш зарурияти** — яъни ишлаб чиқариш жараёнидаги истисноли, қўтилмаган ҳолат.

Вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилишига сабабчи бўлган, ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар жамоа шартномасида кўрсатилади, агар у тузилмаган бўлса, — иш бевуви томонидан ҳодимларнинг вакиллик органи билан келишиб белгиланади.

Одатда, жамоа шартномасида: ишга келмаган ҳодимнинг ўрнига ишлаш, ҳалокат, ишлаб чиқаришдаги авария ҳолатлари, табиий офатнинг олдини олиш ёки уларнинг оқибатларини бартараф этиш; бахтсиз ҳодисалар, бекор туриб қолиш, мол-мулк йўқ қилиниши ёки бузилишининг олдини олиш каби ҳолатлар кўрсатилади;

➤ **бекор туриб қолиш** — иқтисодий, технологик, ташкилий, бошқа ишлаб чиқариш ёки табиий тусга эга бўлган сабабларга кўра вақтинча ишни тўхтатиш.

Бироқ ҳатто юқорида кўрсатилган ҳолатларда ҳам ҳодим соғлиғига тўғри келмайдиган бошқа ишга ўтказилиши мумкин эмас.

Ҳодим вақтинча бошқа ишга ўтказилган даврда унга бажараётган ишга қараб, лекин аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда иш ҳақи тўланиши керак.

Ишлаб чиқариш зарурияти ёки бекор туриб қолиш далилининг мавжудлиги иш бевувининг ташаббуси билан вақтинча бошқа ишга ўтказишда буйруқ чиқариш учун асос бўлади (МК 96-м. 5-қ.).

Бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси ва меҳнатга тўланадиган ҳақнинг аниқ миқдорлари жамоа шартномасида белгиланади, у мавжуд бўлмаганда эса, — иш бевуви томонидан ҳодимларнинг вакиллик органи билан келишиб белгиланади (МК 95-м. 3-қ.).

Масалан, жамоа шартномасида ишлаб чиқариш заруриятини юзага келтирган ҳолатларни бартараф этиш вақтида, бекор туриб қолиш муносабати билан эса — бутун бекор туриб қолиш вақтида ҳодимнинг розилигисиз уни вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилишини кўрсатиш мумкин. Бироқ иккала ҳолатда ҳам бундай бошқа ишга ўтказишнинг жами муддати йил давомида 60 кундан ортиши мумкин эмас. Касаба уюшмаси қўмиталари федерацияси 2020 йилда ишлаб чиққан жамоа шартномасининг тавсия этиладиган макетида ана шу муддат кўрсатилган.

Хулоса чиқарамиз

Қуйидаги шароитлар мавжуд бўлган тақдирдагина ҳодимнинг розилигисиз уни вақтинча бошқа ишга ўтказиш мумкин:

➤ ташкилотда маъқулланган ва имзоланган жамоа шартномаси мавжуд бўлиб (МК 40-м.), унда бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилган ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар рўйхати кўрсатилган бўлса;

➤ ташкилотда жамоа шартномаси мавжуд бўлмаса, масала фақат ҳодимларнинг вакиллик органи билан келишиб ҳал этилади.

Вақтинча бошқа ишга ўтказиш буйруқ билан — вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддатини кўрсатган ҳолда расмийлаштирилади.

Ишлаб чиқариш зарурияти ва бекор туриб қолиш муносабати билан вақтинча бошқа ишга ўтказишда ҳодимнинг розилиги талаб этилмайди, у ташкилот раҳбарининг буйруғига бўйсунуши шарт. Бироқ буйруқда бошқа ишга ўтказиш муддати албатта қайд этилиши керак. Усиз вақтинча эмас, балки доимий бошқа ишга ўтказилган бўлади. Бошқа доимий ишга ўтказиш учун эса ҳодимнинг розилиги зарур.

Буйруқда бошқа ишга ўтказиш муддати кўрсатилмаса, нима бўлади? Бу ҳолда ҳодим янги вақтинча ишга чиқмаса, ишлаб чиқариш заруриятига кўра бошқа ишга ўтказиш қоидалари бузилгани учун буни прогул деб ҳисоблаб бўлмайди.

Қонунга риоя этган ҳолда вақтинча бошқа ишга ўтказилган бўлса, ҳодимнинг ишни бажаришдан бош тортишини меҳнат интизомини бузиш, ишга чиқмаслигини эса прогул деб тан олиш мумкин бўлади.

Бошқа ишга ўтказиш муддати тугаган, иш бевуви ҳодимга унинг аввалги ишга ўтказиш ноконуний равишда амалга оширилган деб квалификацияланади.

Электрон шартномаларга ўтаётганда

Карантин шароитида товарлар, ишлар ва хизматлар олди-сотдисининг одатдаги усуллари доим қулай бўлмайди, ҳатто уларни амалга ошириб бўлмаслиги ҳам мумкин. Юридик масалалар бўйича «Norma» эксперти Олег Заманов электрон шартнома тузаётганда қандай муҳим жиҳатларни ҳисобга олиш лозимлиги ҳақида гапириб берди.

Э-тижоратнинг ҳуқуқий жиҳатдан афзалликлари

Электрон ҳужжатлар ва ахборот юридик кучи бўйича «қоғоздагиларига» тенглаштирилади ва улардан битимлар тузилганлигининг далили сифатида фойдаланилиши мумкин («Электрон тижорат тўғрисида»ги Қонун 9-м. 1-қ.).

Ўз ҳолича электрон тижорат – фаолият тури эмас, балки шакли, шу сабабли унинг учун алоҳида лицензия, рухсатнома ёки гувоҳнома талаб этилмайди. Бироқ лицензияланиши лозим бўлган (Рўйхат, Олий Мажлисининг 12.05.2001 йилдаги 222-II-сон қарорига 1-илова) ёки бошқа рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатларни талаб этадиган товарларни, ишларни ва хизматларни (Рўйхат, ВМнинг 15.08.2013 йилдаги 225-сон қарорига 1-илова) реализация қилиш чоғида сотувчида (ижрочида) рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатлар бўлиши керак.

Э-тижорат учун улгуржи ва чакана савдога оид умумий талаблар (Низом, ВМнинг 26.11.2002 йилдаги 407-сон қарори билан тасдиқланган; Қоидалар, ВМнинг 13.02.2003 йилдаги 75-сон қарорига 1-илова) ҳам анча соддалаштирилган.

Қуйидагиларга йўл қўйилади:

➤ юридик шахсларнинг – чакана ва улгуржи, ЯТТнинг – тургун савдо шохобчаларидан ташқарида ва фискал хотирани НКМдан фойдаланмасдан чакана савдо қилишига (ВМнинг 17.11.2011 йилдаги 306-сон қарори). Бунда виртуал терминаллар (Е-POS) шу турдаги НКМ ва тўлов терминалларига тенглаштирилади. Ахборот тизимлари томонидан шакллантириладиган, битимлардаги томонларни идентификациялаш имконини берувчи электрон чеклар, квитанциялар, хабарлар ва бошқа усул-

лар – товарлар ва хизматлар учун тўловларни тасдиқловчи квитанциялар, талонлар, чипталар ва бошқа ҳужжатларга (14.05.2018 йилдаги ПҚ-3724-сон 1-б.).

➤ иш жойларидан ташқарида тарози ва бошқа ўлчов асбобларидан фойдаланишга.

Қуйидагилар талаб этилмайди:

➤ товарлар улгуржи ва чакана сотилганда тургун савдо шохобчаси мавжудлиги ва НКМ рўйхатдан ўтказилганлиги ҳақидаги маълумотномани шартномага илова қилиш;

➤ нон ва нон-булка маҳсулотлари сотилганда махсус инвентардан фойдаланиш;

➤ картошка ва бошқа мева-сабзавот маҳсулотларини қатъий белгиланган жойга чиқариб қўйиш.

Шунингдек товарларни сотувчи ва етказиб берувчи шахсий мулк, ижара ёки бошқа фойдаланиш ҳуқуқига асосан тегишли бўлган автотранспортдан мамлакатимиз ҳудуди бўйлаб етказиб бериш учун лицензия олиш талаб қилинмайди (ПҚ-3724-сон 2-б. 4-хатбоши).

Қуйидаги товарлар, ишлар ва хизматларни экспорт контрактларини расмийлаштирмасдан онлайн интернет-дўконлар орқали экспорт қилиш мумкин:

➤ қиймати 3 000 АҚШ доллариғача бўлган – ахборотни ТСОЯЭАТга киритмасдан ва БЮДни расмийлаштирмасдан, Почта хизматларини кўрсатиш қоидаларига мувофиқ (АВ томонидан 18.04.2011 йилда 2219-сон билан рўйхатдан ўтказилган);

➤ қолган ҳолларда – тўлиқ тўлов тушгандан ва ушбу ахборот ТСОЯЭАТга киритилгандан сўнг (ВМнинг 8.09.2015 йилдаги 259-сон қарори 3-б.).

Онлайн-реализация қилиниши лозим бўлмаган бир қатор товарлар, ишлар ва хизматлар мавжуд (Рўйхат, Қоидаларга 2-илова, ВМнинг 2.06.2016 йилдаги 185-сон қарорига 1-илова). Бунда шифокор рецептисиз сотиладиган дори-дармонлар ва тиббий буюмлар учун истисно қилинган – уларни сақлаш ва ташиш чоғида алоҳида талаблар ва тартибга риоя этган ҳолда Э-тижорат орқали сотиш мумкин (ПҚ-3724-сон 2-б. 5-хатбоши; 185-сон Рўйхат).

Э-шартнома қандай тузилади

Электрон шартноманинг тузилиши ва мазмуни жиҳатидан қоғоздаги олди-соти шартномасидан ҳеч қандай фарқи йўқ: ўша мажбурий шартлар ва реквизитларга эга бўлиши керак.

Бунда унга ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот ресурсида жойлаштирилган электрон ҳужжатга ҳавола қилиш йўли билан алоҳида шартлар киритилиши мумкин. Қонун ҳужжатларида ёки Э-шартномада белгиланган муддат мобайнида ушбу ҳужжатдан

эркин фойдаланиш имконияти таъминланиши керак, бу муддат ўтгандан кейин эса у белгиланган тартибда сақланиши шарт.

Аввалбошдан сотувчи шартнома шартларини ўз ичига олган офертани (шартнома тузиш ҳақида тақлифни) жойлаштиради. Бундан ўз ахборот тизимида ёки ахборот воситаси – ЭҲА операторининг электрон савдо майдончасида (сайтида, мобил иловасида) амалга ошириш мумкин.

Қонунга кўра Э-тижоратдаги оферта қуйидагиларни ўз ичига олган бўлиши керак («Электрон тижорат тўғрисида»ги Қонун 16-м.):

➤ оферта қилувчи иштирокчининг тўлиқ номи, унинг почта ва электрон манзили;

➤ лицензиянинг ёки рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатнинг рақами,

амал қилиш муддати, уларни беришга ваколатли органнинг номи, агар қонун ҳужжатлари мувофиқ ушбу ҳужжатлар зарур бўлса;

➤ электрон тижоратдаги шартномани тузиш тартиби, шартларни келишиб олиш чоғида унга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш имконияти ҳамда тартиби;

➤ акцептни юбориш ва қақариб олиш тартиби;

➤ товарларни (ишларни, хизматларни) етказиб бериш ва уларга ҳақ тўлаш шартлари, шунингдек улар учун тақлиф этилаётган нархлар (тарифлар);

➤ ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот ресурсида жойлаш-

тирилган электрон ҳужжатга ҳавола қилиш йўли билан шартномага киритиладиган шартларга тааллуқли қайдлар.

Шундан сўнг харидор (буюртмачи):

1) оферта шартларига рози бўлган, офертанинг амал қилиш муддати мобайнида қуйидаги усуллардан биридан фойдаланиб уни акцептлаши (қабул қилиши) керак:

➤ сотувчига электрон ҳужжатни жўнатиб;

Электрон ҳужжатнинг мажбурий реквизитлари:

➤ электрон рақамли имзо (Низом, ВМнинг 185-сон қарорига 2-илова);

➤ электрон ҳужжатни жўнатган юридик шахсининг номи ёки жисмоний шахсининг Ф.И.О.;

➤ жўнатувчининг почта ва электрон манзили;

➤ электрон ҳужжатни тузиш санаси. Қонун ҳужжатлари билан ёки ЭҲА иштирокчиларининг келишувига кўра

электрон ҳужжатнинг бошқа реквизитлари ҳам белгиланиши мумкин («Электрон тижорат тўғрисида»ги Қонун 6-м.).

➤ сотувчига розилик билдирган ҳолда электрон хабарни жўнатиб;

➤ офертада кўрсатилган шартларни бажариш бўйича ҳаракатларни содир этиш орқали. Масалан, товарлар, ишлар, хизматлар ҳақини тўлаш ва ҳ.к.

Шартноманинг ўзида бошқа муддат назарда тутилмаган бўлса, у офертани юборган томон акцептни олган пайтдан эътиборан тузилган деб эътироф этилади.

2) шартномада белгиланган тартибда ва муддатларда қуйидагилар воситасида ҳақини тўлаши:

➤ банк пластик карталаридан фойдаланган ҳолда тўловларни қабул қилиш бўйича тўлов терминали;

➤ шахсий кабинет ёки чакана тўловлар тизими (онлайн-тўлов) орқали

банк пластик картасидан маблағларни ўтказиш;

➤ банк ҳисобварағидан пул маблағларини ўтказиш.

Ҳақини олган, сотувчи ўз мажбуриятларини бажаради – товарларни етказиб беради, ишларни бажаради, хизматларни кўрсатади.

Э-шартнома қандай ва қанча муддат сақланади

Қоғоз ташувчисидаги аналоглари қанча муддат сақланса, электрон ҳужжатлар ва хабарлар ҳам шунча сақланиши керак (узроқроқ вақт сақланиши мумкин, бироқ ундан кам эмас).

Сақлаш учун Ўзбекистонда жойлашган электрон маълумотлар базаларидан фойдаланилади. Уларга қуйидагилар билан боғлиқ бўлган барча электрон ҳужжатлар, хабарлар ва операциялар киритилади:

➤ электрон ҳужжатларни тузиш, уларнинг ҳаракати ва йўқ қилиниши;

➤ оферталарни ва уларни қабул қилиш далилларини (акцептларни) эълон қилиш;

➤ электрон хабарларни жўнатиш ва олиш;

➤ электрон тижоратдаги шартномаларни тузиш.

Бунда барча маълумотлар шундай сақланиши керакки:

а) тузилган шартнома томонларини идентификациялаш ва унинг барча шартларини аниқлаш;

б) операциялар, шартномалар амалга оширилган ҳамда шартнома ва оферта шартларига ўзгартириш киритилган аниқ сана ва вақтни аниқлаш имкони бўлсин.

Ахборот тизимлари доирасида ҳар бир электрон шартнома ва офертага унинг бир хил маъноли бўлишини таъминлайдиган ва бошқа объектлардан фарқлаш имконини берадиган ноёб идентификатор берилади. Барча ахборотни шундай сақлаш керакки, у қайси шартномага ва офертага тааллуқли эканини аниқ белгилаш мумкин бўлсин.

Ушбу материалда баён этилган барча хатти-ҳаракатларни алоҳида тартибда тузиладиган битимларга нисбатан қўллаб бўлмайди:

➤ давлат харидлари жараёнида;

➤ биржаларда ва ахборот воситачиларининг ахборот тизимларида;

➤ кўчмас мулкни реализация қилиш

ва нотариал тасдиқланиши ёки давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим бўлган бошқа битимларни амалга ошириш чоғида.

Қарз берувчида фоизли даромадни қандай аниқлаш мумкин

Хўжалик юртишнинг мураккаб шароитларида корхона ва жисмоний шахслар бир-бирларига молиявий ёрдам берадилар. Шунинг учун ҳозирда ўзаро қарз беришлар тез-тез учраб туради. «Norma» компаниясининг етакчи эксперти Наталья МЕМЕТОВА бундай операциялар бўйича фоизли даромадларни аниқлаш тартибини тушунтириб берди.

– Тижорат корхонаси – Ўзбекистон резиденти мисолида қарз бериш билан боғлиқ вазиятни кўриб чиқамиз. Қулай бўлиши учун жадвал шаклида келтирамиз, унда фоизли даромадни аниқлаш ва унга солиқ солиш тартибини акс эттирамиз.

Кўрсаткич	Фоизсиз қарз	Фоизли қарз
Қарз берувчида даромад	Юзага келмайди	Юзага келади
Қарз берувчида даромад суммаси қандай аниқланади	Аниқланмайди	Шартномада назарда тутилган ставкада
Қарз берувчида солиқ солиш (фойда солиғи ёки айланмадан олинандиган солиқ)	Солинмайди	Фоизлар қарз берувчининг жами даромадига киритилади (СК 297-м. 3-қ. 19-б., 344-м. 1-қ.). Куйдагилар солинади: ● фойда солиғи – корхонада қўлланиладиган ставкада (СК 337-м.); ● айланмадан олинандиган солиқ – асосий фаолият тури ставкасида. Фаолият юритилмаса – 4%лик ставкада (СК 468-м. 4-қ.).
Корхонанинг солиқ ҳисоботида акс эттириш	Акс эттирилмайди	● Фойда солиғи бўйича ҳисоб-китобда – 1-«Жами даромад» илованинг 120-сатрида. ● Айланмадан олинандиган солиқ ҳисоб-китобда – 1-«Бошқа даромадлар» илованинг 0316-сатрида
Солиқни тўлаш	Тўланмайди	Фойда солиғини / айланмадан олинандиган солиқни тўлаш муддатларида
Фоизларнинг бухгалтерия ҳисоби	Юритилмайди	Фоизларни ҳисоблаш: ● Дт 4830-«Олинандиган фоизлар» – Кт 9530-«Фоизлар кўринишидаги даромадлар». Фоизларни олиш: ● Дт 5110-«Ҳисоб-китоб счёти» – Кт 4830-«Олинандиган фоизлар».
Молиявий ҳисоботда акс эттириш	Акс эттирилмайди	Ҳисобот санасида фоизлар бўйича дебиторлик қарзи мавжуд бўлганда балансда – 310-«Бошқа дебиторлик қарзлари» сатрда. Молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисоботда – 130-«Фоизлар кўринишидаги даромадлар» сатрида

Фоизли даромадлар ҳисобини ҳисоблаб ёзиш усули бўйича юритинг. Маблағлар келиб тушган вақтдан қатъи назар, улар тааллуқли бўлган ҳисобот даврида уларни акс эттиринг («Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги

Қонуннинг 18-м.). Солиқ солиш мақсадида ҳам худди шундай ёндашув назарда тутилган (СК 78-м.).

Жорий ойда қарздан фойдаланилган кунлар сонидан келиб чиқиб ҳар ойда фоизларни ҳисобланг.

МИСОЛ. Фоизли даромадни ҳисоблаш

Корхона 15 июнда йиллик 14%лик ставкада фоизларни тўлаш шартли билан 10 000 000 сўм миқдорида қарз берган. Қарз муддати – 7 ой. Фоизлар қарз берилган кундан, яъни 15 июндан бошлаб ҳисобланади. Июнда 16 кун учун (15 июндан 30 июнгача) фоизларни ҳисоблаймиз.

Июнь ойи учун фоизли даромад:

$10\,000\,000 \times 14\% / 365 \times 16 \text{ кун} = 61\,369,86 \text{ сўм}$.

Июль ойи учун фоизли даромад куйдаги суммани ташкил этади:

$10\,000\,000 \times 14\% / 365 \times 31 \text{ кун} = 118\,904,11 \text{ сўм}$.

Кейинги ойлар учун даромад худди шундай тартибда аниқланади.

Фоизлар қачон олинанишидан қатъи назар, корхона фойда солиғини ёки айланмадан олинандиган солиқни ҳисоблаш чоғида ҳисобланган фоизларни жами даромад таркибига киритади:

● июнь ойи учун – 1 ярим йиллик учун ҳисоботда;

● июль ойи учун – 9 ой учун ҳисоботда ва ҳ.к.

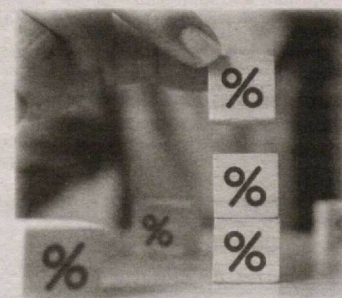
Кабиса йилида фоизлар қандай ҳисобланади

Ўзбекистон тижорат банклари томонидан кредитлар, депозитлар ва қарз маблағлари, қарз қимматли қоғозлари бўйича, шунингдек бошқа молиявий воситалар бўйича фоизларни ҳисоблаш махсус Низом билан тартибга солинади (АВ томонидан 30.01.2004 йилда 1306-сон билан рўйхатдан ўтказилган).

Унга мувофиқ, кредит бўйича фоизлар одатда йиллик базавий давр – 365 кундан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб ёзилади (Низомнинг 17-б.).

Бироқ ушбу Низом тижорат банклари учун ишлаб чиқилган. Бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ушбу нормага амал қилишга ҳақли, бироқ мажбур эмас. Фоизларни ҳисоблаш учун кабиса йилида қанча кунлар сонидан – 365 ёки 366 – фойдаланишни ўзингиз ҳал қилинг.

Фоизли даромадни ҳисоблаб чиқаришнинг танланган тартибини ҳисоб сиёсатида акс эттиринг. Фоизли даромад қайта молиялаштириш став-

касидан эмас, балки шартномада назарда тутилган ставкадан келиб чиқиб аниқланади.

Гарчи қайта молиялаштириш ставкаси 15% бўлса ҳам, юқорида келтирилган мисолда шартномадаги 14%лик ставкадан фойдаланилган.

Қарз олувчи корхоналарда даромадни аниқлаш чоғида қайта молиялаштириш ставкаси қўлланилади. Қарзлар бўйича фоизларга ҚҚС солинмайди (СК 244-м. 1-қ. 7-б.).

Реклама

«СОЛИКЛАР: САВОЛЛАР ВА ЖАВОБЛАР»

Ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз

Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1.
Тел. (71) 200-00-90.
E-mail: office@norma.uz.
web: www.norma.uz

NORMA

Чегарада тўланади

Вазирлар Маҳкамасининг «Йўл ҳаракати қоидаларига риоя этилишини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори (5.08.2020 йилдаги 463-сон) билан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида йўл ҳаракати қоидаларини (ВМнинг 24.12.2015 йилдаги 370-сон қарорига 1-илова) бузган хорижий автотранспорт воситалари ҳайдовчилари ёки бошқа шахслардан тегишли жарималарни ушбу автотранспорт воситалари республика ҳудудидан олиб чиқиб кетилаётганда ундириш механизми жорий этилади.

Жарималар божхона органлари томонидан ички ишлар органлари «онлайн» режимда тақдим этган маълумотлар асосида ундирилади.

Ушбу қоида қуйидагиларга татбиқ этилмайди:

- Ўзбекистонда аккредитациядан ўтган хорижий давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасаларининг, шунингдек уларга тенглаштирилган ташкилотларнинг автотранспорт воситаларига;
- Ўзбекистон ҳудудига вақтинча кирган ёки транзит ҳаракатланишда бўлган хорижий расмий делегациялар автотранспорт воситаларига.

Божхона органлари томонидан ундирилган жарима суммасидан ИИВнинг бюджетдан ташқари жамғармасига ажратилиши белгиланган қисмнинг 50%и ДБҚнинг Моддий ёрдам, ижтимоий ҳимоя, божхона органларини ривожлантириш ва кўзда тутилмаган харажатлар махсус жамғармасига ўтказилади.

Қарор билан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ЙҚни бузган хорижий автотранспорт воситалари ҳайдовчиларидан жарималарни ундириш тартиби тўғрисидаги низо тасдиқланди.

Божхона органи ходими томонидан хорижий транспорт воситаси ҳайдовчиси ёки уни амалда олиб чиқаётган бошқа шахсдан жарималарни ундиришда ИИВнинг маълумотлар базасидан ДБҚнинг маълумотлар базасига келиб тушган жарима солиш тўғрисидаги қарор асос бўлади.

Божхона органи ходими томонидан қоидабузар жарима тўлаганидан кейин автотранспорт воситасининг республикадан олиб чиқилишига йўл қўйилиши тўғрисида огоҳлантирилади.

Жарималар чегара божхона постидаги банк кассалари ёки электрон тўлов тизимлари ёхуд ўзига ўзи хизмат кўрсатиш терминаллари орқали тўланади.

Жарима тўланмаган тақдирда, божхона органларига ҳудудий ички ишлар органлари билан биргаликда мазкур жарима суммаси тўлиқ ундирилгунга қадар ушбу транспорт воситалари вақтинча сакловга олинади (МЖТКнинг 291-моддаси). Транспорт белгиланган жойларда 60 кун мобайнида сакланади. Ушбу муддат ичида жарима суммаси тўланмаган тақдирда, тўланмаган қарздорлик суммасини қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбурий ижро бюроси ёки суд орқали ундириш чоралари қўрилади.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 6.08.2020 йилдан кучга кирди.

Баҳодир Қаюмов.

Автомобилни бошқариш бўйича йўқотилган ҳуқуқни тиклаш учун қандай ҳужжатлар талаб этилади?

Дубликат олинг

— Йўқотилган ҳайдовчилик гувоҳномасининг дубликати олиш учун ДЙХХХнинг ҳудудий рўйхатлаш ва имтиҳон олиш бўлиmalarига (РвайОБ) мурожаат қилиш лозим (Низомнинг 66-банди, ВМнинг 31.05.2018 йилдаги 408-сон қарорига 2-илова).

Шуни эътиборга олиш лозимки, гувоҳнома дубликати назарий ва амалий имтиҳонлар топширилганидан ҳамда транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган ҳайдовчилик гувоҳномалари маълумотлар базасидан текширилганидан сўнг берилади.

Ўғирланган, ёнғин, табиий офат оқибатида ва бошқа шу каби сабабларга кўра йўқолган ҳамда

Маълумот учун. Имтиҳон варақаси автомактабда ўқув жараёни тугаган берилади ва ҳайдовчилик гувоҳномаси эгасида сакланади. Имтиҳон варақаси йўқотилган тақдирда, автомактабдан ўқув жараёнини тамомлаганлиги тўғрисида маълумотнома ёки ҳудудий ЙХБнинг РвайОБнинг тасдиқномаси бўлиши лозим.

БИЗГА ЁЗГАН ЭКАНСИЗ

ЎЗБЕКИСТОН ҲАММАНДА
HAYDOVCHILIK GUVOHDOMASI
ЎҚИТЎЛҚОҚҚА ҲАҚҚИ
UZ

1. FAMILIYASI
2. ISMI, OTASINING ISMI
3. TUG'ILGAN JOYI VA SANASI
4. BERILGAN SANASI 4b. APVAL QILISH MUDDATI
5. BERILGAN JOYI
6. GUVOHOMA RAQAMI
7. SHAKSIY INZO
8. YASHASH JOYI
9. TOTIFALAR

CEBTV A. DAVLAT

дахлдор ваколатли идораларнинг ҳужжатлари билан тасдиқланган ҳолатлар бундан мустасно (Низомнинг 69-банди).

Қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

- ҳайдовчининг аризаси;
- имтиҳон варақаси;
- соғлиғи ҳолати тўғрисидаги тиббий хулоса (083/х маълумотнома);
- давлат божи тўланганлиги тўғрисидаги квитанция;
- автомактабдан маълумотнома ёки имтиҳон варақаси йўқотилган ҳолларда ДЙХХХ РвайОБнинг тасдиқномаси.

ҲАЙДОВЧИЛАР ЭЪТИБОРИГА

Йўл ҳаракати иштирокчиси учун

Карантин даврида кўпчилик учун велосипед ягона ҳаракатланиш воситасига айланди. Бироқ амалиётда кўриниб турибдики, айрим йўл ҳаракати иштирокчилари қоидаларга риоя қилмаяптилар. ЙҚ талабларига риоя қилиш йўл-транспорт ҳодисаларини четлаб ўтишга ёрдам беради.

Велосипедда товушли сигнал қурилмаси мавжуд бўлиши ва тормозлар соз ҳолатда туриши лозим. Шунингдек унда сутканинг қоронғу тушадиган пайтида ҳамда кўриш даражаси етарли бўлмаган шароитда ҳаракатланиш учун ускуна ўрнатилган бўлиши керак. Олд томонида — ёруғлик қайтаргич ва оқ рангли фонарь ёки фара, орқа томонида — ёруғлик қайтаргич ва

Маълумот учун.

ЙҚни бузганлик учун ЖАРИМА қуйидаги муддатларда Тўланади:

жарима сизнинг иштирокингизда ДАН ходими томонидан расмийлаштирилган бўлса,
30 кундан кечиктирмай;
камералар автоматлаштирилган тизимида қайд этилган бўлса,
60 кундан кечиктирмай.

қизил ранглик фонарь, ҳар бир ён томонида — жигар ранг ёки қизил рангдаги ёруғлик қайтаргич бўлиши лозим.

Велосипед ва мопед ҳайдовчиларига қуйидагилар тақиқланади:

- рулни ушламасдан ёки бир қўлда ушлаб ҳаракатланиш (манёврдан олдин ишоралар бериш бундан мустасно);
 - йўловчи ташиш (мустаҳкам оёқ қўйғич билан жиҳозланган қўшимча ўриндиқда 7 ёшгача бўлган йўловчини ташиш бундан мустасно);
 - габаритдан бўйига ва энгига 0,5 метрдан ортиқ чиқиб турган ёки бошқаришга ҳалақит берадиган юкларни ташиш;
 - велосипед йўлкаси бўлган ҳолда йўлнинг қатнов қисмида ҳаракатланиш;
 - трамвайлар ҳаракатланганидан йўлларда ва тегишли йўналишда бўлаги биттадан кўп (полосаси) бўлган йўлларда чапга бурилиш ёки қайрилиб олиш;
 - қадаб олинмаган мотошлемсиз йўлларда ҳаракатланиш (мопед ҳайдовчиларига).
- Велосипедларни ва мопедларни шатакка олиш, шунингдек улардан шатакка олишда фойдаланиш тақиқланади (велосипед ёки мопедга мўлжалланган тиркамаларни шатакка олиш бундан мустасно).

«АвтоНорма» бўлимини Алла Ромашко олиб боради.

Иқтисодий-ҳуқуқий газета

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ХУЎҚ
СОЛИКЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

ТАЪСИСЧИ «Norma» МЧЖ

Газета 2018 йил 12 июнда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.
Ҳафтада бир марта сешанба кунлари чиқади.

Бош муҳаррир
Фарҳод Собирович
ҚУРБОНБОВ

Нашр учун масъул —
бош муҳаррир
ўринбосари,
масъул котиб
Нодир Носирович
АЛИМОВ

Саҳифаловчи
Раъно
ИСМАИЛОВА

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
100105, Тошкент ш. Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1,
Таҳририят тел. (71) 200-00-90
Обуна бўлими тел. (71) 200-00-30
E-mail: sbx@norma.uz,
gazeta@norma.uz,
web: norma.uz

Обуна, газеталар, китоблар,
газеталарнинг электрон версияларини
етказиб бериш ва харид қилиш
масалалари бўйича (71) 200-00-30;
«Norma» АҚТ бўйича — (71) 200-00-90;
Рекламани жойлаштириш бўйича
(71) 231-07-91 телефон рақамларига
муурожаат қилиш мумкин.

Газета нотири — «ТОПРИНТ» МЧЖнинг компьютер базасида терилди ва саҳифаланди.
Нашр қўрсатиши — 186. Қўғоз бичими — А3. Ҳажми — 2 босма табоқ. Баҳорси кўпчиликланган нарқда.
Буюртма г-822. Адади 560. Газета 2020 йил 24 август соат 15.30 да топширилди.